

Rákosmente, Régiakadémiatelep kialakulása

1930-ban az Ujság „Nagy-Budapest” melléklete pattintotta ki a hírt, hogy a Rákoskeresztúr határában, Rákosliget község közvetlen szomszédságában elhelyezkedő valamikori Vigyázó birtokot az akkori birtokos Magyar Tudományos Akadémia parcellázni kívánja. A hír bombaként robbant, hiszen ebben az időszakban rengeteg vállalkozó fektetett be parcellázásba, lakásépítésbe. A terület igazán kedvező helyen volt, közvetlenül a Hatvan-Budapest vasútvonal mentén, amely a mára már megszűnt Rákoskeresztúr állomás közvetlen közelében helyezkedett el. Az Akadémia két ügyvédett bízott meg a jogi ügyek intézésével Pétery és Vály Lajos ügyvédek.

A terület Vigyázó Sándor gróf felesége, Podmaniczky Zsuzsanna bárónő tulajdonában volt. A gróf halálakor, végrendeletében örökösével nem bánt kesztyűs kézzel. Harkányi báró és Bolza Marietta csak a köteles részt kaphatta meg, míg a vagyon többi részét gróf Vigyázó Ferencre hagyta. Harkányi báró és Bolza Marietta nem nyugodott bele Sándor gróf akaratába, perrel támadták meg Vigyázó Ferencet. Harkányiék az anyai örökség alapján pereltek, míg Bolza Marietta anyai örökség címén nyújtotta be követelését. Ferenc gróf azonban nem vette túl jó néven ezt a támadást, a hosszú éveken át húzódó per megviselte. Halálával sem zárta le a családi perpatvart, mivel olyan végrendeletet hagyott hátra Vigyázó Ferenc, amely szerint minden vagyonát a Magyar Tudományos Akadémiára hagyja. Ezzel ő lett gróf Szécheny István után a második legnagyobb támogatója az Akadémiának. A vagyon nagysága kb. 2300 katasztrális hold volt, ami négyzetméterbe átszámolva 13.255.676 m².

Az Akadémia a per miatt azonban nem léphetett birtokon belülré. A jogtanácsosok belefáradva a vég nélküli pereskedésbe, ezért megegyezést javasoltak. Az Akadémia érdekei is ezt kívánták, a tárgyalások eredményre vezettek. Kiegyeztek az örökösökkel, mégpedig úgy, hogy tíz millió pengőt fizetnek készpénzben. Ennek megosztása a következőképpen nézett ki: a nagyobb részt Bolza Marietta, míg valamivel kevesebbet Harkányiék kaptak.

Az Akadémia ezzel a döntéssel azonban nehéz helyzetbe került. Épphogy rendeződni látszott az I. világháborút követő infláció miatti anyagi nehézségek, mely kilábalásban Vigyázó gróf hagyatéka is nagy szerepet kapott, hiszen ennek összértéke elérte a 16 millió pengőt, amelynek jövedéke évente 500-600 ezer pengő volt, amit kutatásra, könyvkiadásra, pályadíjakra tudtak fordítani.

Berzeviczky Albert az MTA akkori elnöke Balogh Jenő főtitkár és Popovics Sándor a Jegybank elnöke, aki egyben az MTA pénzügyi tanácsadója is volt hetekig tartó egyeztetésekbe kezdtek. Végül arra jutottak, hogy a cinkotai hatvannyolc holdas táblát, valamint a rákoskeresztúri libalegelőn található tizennyolc holdas birtokokat ki kell parcellázni (**Akadémiáújtelep**). Az, hogy ez megtörténhessen először az Akadémia ülésének kellett a tervet elfogadnia, amely meg is történt. A parcellázásból 2 millió pengő bevételre számítottak. Összességében a 2300 kataszterihold területtel úgy számoltak, hogy ha négyszögölenként 10 pengő áron sikerül értékesíteni, akkor az Akadémia bevétele 37 millió pengő lenne. Ebből lejött volna még a közutak kialakítására fordítandó összeg és egyéb kiadások. A végső célként tehát a 28 milliós bevétel került ki.

Az Ujság híre után sorra jelentkeztek a parcellázni kívánó pályázók, de a remélt összeget nem akarták megadni. Az MTA úgy döntött, hogy saját kezébe veszi az ügyet. Erről Balogh Jenő volt igazságügyminiszter, az MTA főtitkára így nyilatkozott:

„Ha mi, közvetlen adjuk el a parcellákat, akkor négyszögölenként 10 – 12 pengőt fogunk kapni, míg a beérkezett legjobb ajánlat 6,60 pengőt tett ki.”

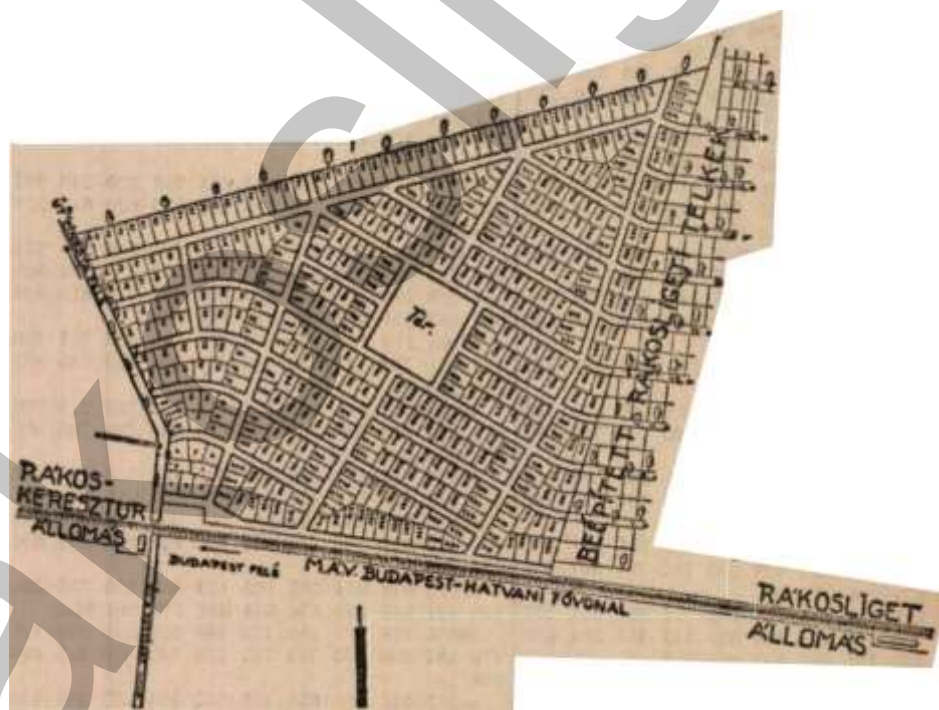
Az ötlet nem aratott nagy sikert, sem a pályázók, sem Rákoskeresztúr vezetői körében. A vállalkozók váltig állították, hogy az Akadémia nem fogja tudni végig vinni a parcellázással járó egyéb hivatalos ügyeket. Költségei meg fognak növekedni, tehát nem fog jól kijönni az ügyletből.

Rákoskeresztúr előljárósága pedig azért tiltakozott, mert az Akadémia tervei között szerepelt az is, hogy a birtokból kihalászták negyvenötöt és ezt Rákoshegyhez csatolja, amely óriási jövedelemtől fosztaná meg Rákoskeresztúrt, hiszen ezzel a parcellázás eredményeképpen kb. kétszáz adózó kerülne át Rákoshegyhez.

Egy másik észrevétel a magas telekárrel kapcsolatban az volt, hogy Rákoskeresztúrnak nincs igazán állomása. Ebben az időben még csak egy bakterház és egy apró váróterem állt rendelkezésre. A forgalom tekintetében pedig ez volt a MÁV negyedik legforgalmasabb állomása. A vasút ugyan tervbe vette Rákosliget és Rákoskeresztúr állomások összevonását és új állomásépület létesítését a két jelenlegi megálló között, de ezt elvetették.

Problémás volt a Rákoskeresztúrt Cinkotával összekötő út állapota is. Ezt úgy írták le a korabeli lapok, hogy kocsival nem, csak lóháton lehet rajta közlekedni. Korábban ennek az útnak a felújítását éppen Vigyázó Ferenc torpedózta meg több alkalommal is. Ha tehát parcelláznak, akkor ezt is rendbe kell hozni, ami többlet költség.

A parcellázás elé Bolza Marietta is igyekezett akadályokat gördíteni. A Rákoscsaba és Rákosliget között fekvő szántóföldek egy jelentős részét átadta a Magyar Hadviseltek Országos Pártjának abból a célból, hogy ezt a területet 150-200 négyszögöles részekre osszák fel és bocsátsák áruba. Ez a terület ma a Rákoscsaba-Újtelep nevet viseli. A telkek ára is jelentősen olcsóbb volt, hiszen négyszögölenként 2-3 pengőt kérnek. Igaz az is, hogy ez a terület messzebb esett a vasúttól és a közművektől.

Az MTA végül sikerrel vitte véghez tervét. A felparcellázott területen a házhelyek nagysága 200 négyszögöl volt. 422 házhely került kialakításra. A szerződés megkötésekor a vásárlónak a vételár 15%-át kellett készpénzben kifizetni. A hátramaradó összeget 3 év alatt, negyedévente törlesztették. A kamat 9% volt. A terület Rákoskeresztúrhoz tartozott, így az értékesítésbe Tarnay Béla

rákoskeresztúri főjegyző is bekapcsolódott. Nála is le lehetett foglalni a telkeket, és felvilágosítással is szolgált.

— (Parcellázzák a Rákoskeresztúr határában fekvő Vigyázó-birtokot.) A Magyar Tudományos Akadémia a rákoskeresztúri Vigyázó-birtoknak a rákoskeresztúri vasutállomás és Rákosliget község mellett fekvő részét 200 négyzetgötes ház helyekre parcellázza. A parcellázandó terület utcáinak földmunkarendezését és a vízszolgáltatást biztosító csőhálózat lefektetését még ebben az évben a parcellázó végzi Rákoskeresztúr községben villanyvilágítás van. A telkek ára a közművekkel együtt kitűzve és birtokba adva négyzetföldenként 11–16 pengőig változik s a vételár egyharmadrésze azonnal, a hátralévő kétharmadrésze pedig három év alatt havi, vagy negyedévi részletekben, nyolcszázalékos kamat mellett fizetendő ki. A telkek eladását a Magyar Tudományos Akadémia megbízottja, Vályi Lajos dr. budapesti ügyvéd, VII., Károly körút 1. szám alatti irodájában hétköznap délelőtt 9 órától 1 óráig bonyolítja le. Helyszíni felvilágosítást ad Tarnay Béla rákoskeresztúri főjegyző.

A terület folyamatosan népesült be. Sorra épültek a házak, és nyerte el azt a településképet, amely ma is látható a Régiakadémiatelepen. Napjainkra a kerületi településrészek határainak módosításai oda vezettek, hogy Rákosliget településrész néhány házsort kapott a Régiakadémiatelep területéből, Rákosliget határát kitolták a Liszt Ferenc utcáig, és gyakorlatilag teljesen körbe ölelte a Régiakadémiatelepet.

